

**ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Філологічний факультет
Кафедра сучасної української мови**

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

«МЕТОДИКА МОВНОГО РОЗБОРУ В ЗЗСО»

(вибіркова)

Освітньо-професійна програма: Українська мова та література

Спеціальність: 014 Середня освіта

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Мова навчання: українська

Розробник: Томусяк Людмила Миколаївна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри сучасної української мови

Профайл викладача:

<http://clgphil.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/30deps/50modernukrlang/20empl/tomusyak>

Контактний тел. (+380372)584832

E-mail: l.tomusyak@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle <https://moodle.chnu.edu.ua/user/edit.php?id=17155&course=1>

Консультації Онлайн-консультації: (за домовленістю)

Очні консультації: четвер 13.00 – 14.20

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни). Методика мовного розбору – навчальна дисципліна, яка узагальнює та вдосконалює навички і вміння студентів аналізувати, підсумовувати знання з тієї чи іншої теми, аналізувати мовні одиниці за узагальнювальними схемами розбору. Дисципліна викладається з урахуванням набутих на перших – четвертих курсах знань з сучасної української мови, сприяє вдосконаленню методики лінгвістичного аналізу мовних одиниць. Лекції систематизовані за розділами мовознавства.

2. Мета навчальної дисципліни: повторити і поглибити знання студентів 6-го курсу з фонетики, морфології і синтаксису української мови, які стосуються лінгвістичного аналізу мовних одиниць; виробити навички правильного мовознавчого розбору слів та речень на уроках української мови у школі.

3. В результаті вивчення навчальної дисципліни студенти можуть набути таких компетентностей:

Інтегральна компетентність: здатність виконувати складні фахові завдання та вирішувати практичні проблеми під час професійної діяльності у галузі лінгвістики.

Загальні компетентності:

- когнітивна – готовність до постійного підвищення освітнього рівня, потреба в актуалізації та реалізації особистісного потенціалу, здатність самостійно здобувати нові знання й уміння, мотивація до саморозвитку й підвищення рівня кваліфікації;
- інформаційна – перманентне самозбагачення науково-практичними досягненнями в галузі філології, володіння сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями, уміння користуватися друкованими та електронними джерелами інформації, обробляти її відповідно до мети і завдань педагогічного процесу;
- соціальна – здатність взяти на себе відповідальність, виявити лідерські якості, працювати в команді, спільно виробляти рішення і брати участь у їх реалізації, уміння поєднувати особисті інтереси з потребами колективу і суспільства.

Фахові компетентності:

- комунікативна – уміння забезпечувати писемну і усну комунікацію, розуміти особливості мовленнєвої ситуації в здійсненні процесу міжкультурного спілкування, застосовувати у процесі комунікативної діяльності різні типи обробки інформації (доповідь, реферування, анотацію, коментар, резюме), використовувати сучасні електронні мережі з метою ефективної комунікації;
- лінгвістична – досконале володіння літературними нормами української мови, використання її мовних засобів з різними комунікативно-прагматичними інтенціями;
- лінгводидактична – уміння виявляти труднощі засвоєння мови та шляхи їх подолання, визначати принципи і методи навчання відповідно до різних вікових й психолого-соціальних груп учнів, шляхи і засоби формування комунікативної компетентності;
- методична – уміння забезпечити належний методичний рівень усіх форм занять, вибрати оптимальний метод навчання української мови з урахуванням психолого-педагогічної характеристики аудиторії та реалізувати його, методично забезпечити самостійну роботу учнів та студентів, скласти та підготувати до друку методичні вказівки, збірники вправ, посібники тощо;
- освітньо-виховна – уміння створити психолого-педагогічні умови для процесу навчання і виховання, проводити всебічну виховну роботу (патріотичного, морально-етичного, екологічного, правового, економічного спрямування) на заняттях усіх типів реалізувати виховну мету уроку (заняття) засобами української мови, проводити позакласні та позааудиторні виховні засоби різного типу, використовувати фахову компетенцію для дієвого впливу на особистість, молодіжні товариства та об'єднання;
- прогностична – уміння планувати і творчо конструювати навчальний процес загалом, а також процес навчання конкретного матеріалу з урахуванням особливостей типу навчального закладу, індивідуальних та

вікових особливостей учнів, прогнозувати труднощі засвоєння навчального матеріалу та визначати оптимальні шляхи їх подолання;

- управлінська – уміння керувати навчальним та виховним процесом, вносити до навчальних планів методично правильні корективи з метою досягнення бажаного результату навчання відповідно до мети володіння українською мовою та літературою; уміння удосконалювати навчально-виховну діяльність з урахуванням причин попередніх невдач та помилок учнів.

4. Пререквізити. Дисципліна «Сучасна українська літературна мова» на 1-4 курсах за ОКР «Бакалавр».

5. Програмні результати навчання.

- Знання теоретичних відомостей про звукову, лексичну та граматичну системи української мови, методику звуко-буквеного і лексичного аналізу слів, а також морфологічного розбору кожної частини мови і синтаксичного аналізу простих та складних речень на уроках української мови.
- Вміння вільно оперувати теоретичними відомостями, відповідною науковою термінологією, що передбачена при засвоєнні зазначеного курсу; виокремлювати усі мовні одиниці у мовленнєвому потоці та аналізувати їх за схемами мовознавчого аналізу; використовувати набуті раніше знання для аргументації тих чи інших положень при розкритті змісту відповідного мовного явища; здійснювати фонетичний, лексичний, морфологічний і синтаксичний аналізи за схемою мовного розбору; пояснювати орфограми та пунктограми.
- Володіння концепціями гуманітарних наук та вміння користуватися методами цих наук у різних сферах педагогічної діяльності.
- Вміння користуватися науковою та науково-методичною літературою, аналізувати стан дослідження актуальних проблем професійної галузі.
- Уміння спостерігати, аналізувати та узагальнювати досвід провідних фахівців та в подальшому використовувати його прогресивні елементи у професійній діяльності.

- Здатність оперувати технологіями та знаннями, що задовільняють потреби інформаційного суспільства.
- Досконале володіння українською мовою на рівні професійного і повсякденного спілкування.
- Володіння теоретичними знаннями з української мови, основними лінгвістичними категоріями, механізмами комунікації.
- Володіння основними комунікативно-прагматичними стратегіями й тактиками мовленнєвої діяльності, основами культури усного й писемного мовлення, вміннями й навичками спілкування в різних дискурсивних ситуаціях відповідно до досвіду, інтересів та психологічних особливостей співрозмовників.
- Володіння навичками офіційно-ділового стилю спілкування в різних комунікативних ситуаціях, правилами аналізу та інтерпретації текстів гуманітарного спрямування.
- Володіння знаннями про закономірності процесу навчання української мови, а також про зміст і особливості всіх компонентів цього процесу: мети, методів, засобів тощо.
- Уміння творчо узагальнювати прогресивні науково-практичні надбання в галузі навчально-педагогічної діяльності на світовому рівні та укладати на їх основі авторські наукові й навчально-методичні праці.
- Уміння запобігати типовим помилкам, введення нового граматичного матеріалу, роботи над вимовою, перевірки розуміння та закріплення нового матеріалу.
- Володіння методикою майстерного викладання української мови в загальноосвітніх, середніх спеціальних школах та вищих навчальних закладах, методикою виховної роботи, технологією організації творчої діяльності учнівського та студентського колективу;
- Уміння здійснювати проектування процесу навчання як системи взаємопов'язаних окремих ланок (навчальних занять), змістовно і логічно пов'язаних між собою; уміння обирати оптимальні форми організації

навчання та структуру занять з української мови та літератури для досягнення конкретної мети.

- Уміння застосовувати інноваційні, зокрема інформаційно-комунікаційні, технології навчання української мови у професійній діяльності; використовувати наочність відповідно до мети уроку.
- Уміння проектувати та здійснювати різні види контролю навчальних досягнень учнів.

6. Опис навчальної дисципліни

6.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	Змістових	лекцій	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні	
Денна	6-й	11	3	90	2	14	10			66		залік
Заочна	6-й	11	3	90	2	4	4			82		залік

6.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми практичних занять	Змістовий модуль 1. Фонетичний і морфологічний аналіз мовних одиниць											
Тема 1. Методика фонетичного аналізу слів у шкільній і вузівській програмах.	14	2	2			10	12	1	1			10
Тема 2. Методика	14	2	2			10	10					10

морфологічного аналізу іменних частин мови.												
Тема 3. Методика морфологічного аналізу дієслова та дієслівних форм.	13	2	1			10	12	1	1			10
Тема 4. Методика морфологічного аналізу службових частин мови і вигуків.	13	2	1			10	10					10
Разом за ЗМ1	54	8	6			40	44	2	2			40
Теми практичних занять	Змістовий модуль 2. Методика синтаксичного аналізу мовних одиниць											
Тема 1. Синтаксичний розбір словосполучення на уроках української мови.	8	2				6	12					12
Тема 2. Синтаксичний аналіз простого речення у шкільній і вузівській програмах.	14	2	2			10	17	1	1			15
Тема 3. Синтаксичний аналіз складного речення у шкільній і вузівській програмах.	14	2	2			10	17	1	1			15
Разом за ЗМ2	36	6	4			26	46	2	2			42
Усього годин	90	14	10			66	90	4	4			82

6.3. Зміст завдань для самостійної роботи

№	Назва теми
1.	Методика фонематичного аналізу слів. Фонематична і фонетична транскрипції.
2.	Лексичний аналіз слова.
3.	Орфографічний аналіз слова.
4.	Методика проведення морфемного аналізу слів

5.	Методика проведення словотвірного аналізу слів.
6.	Морфологічний розбір іменника у вузівській і шкільній програмах.
7.	Морфологічний розбір прикметника у вузівській і шкільній програмах.
8.	Морфологічний розбір числівника у вузівській і шкільній програмах.
9.	Морфологічний розбір займенника у вузівській і шкільній програмах.
10.	Синтаксичний розбір словосполучення у вузівській і шкільній програмах.
11.	Синтаксичний розбір простого ускладненого речення у вузівській і шкільній програмах.
12.	Синтаксичний розбір складного речення ускладненої структури у вузівській і шкільній програмах.

7. Система контролю та оцінювання

Види та форми контролю

Формами поточного контролю є усна чи письмова (тестування, есе, реферат, творча робота, лабораторна робота) відповідь студента та ін.

Формами підсумкового контролю є залік, екзамен, комплексний іспит.

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- контрольні роботи;
- стандартизовані тести;
- проекти (наскрізні проекти; індивідуальні та командні проекти; дослідницько-творчі та ін.);
- аналітичні звіти;
- реферати;
- есе;
- розрахункові, графічні, розрахунково-графічні роботи;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- контрольні роботи;
- завдання на лабораторному обладнанні, тренажерах, реальних об'єктах тощо;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

(Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

Мінімальний пороговий рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали).

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

Розподіл балів, які отримують студенти Залік

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)							Кількість балів (залік)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2				
T1	T2	T3	T4	T1	T2	T3		
5	10	5	10	10	10	10	40	100

T1, T2– теми змістових модулів.

8. Рекомендована література –основна

- Бондар О.І., Карпенко Ю.О., Микитин-Дружинець М.Л. Сучасна українська мова : Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія / Навч.посіб. – К.: ВЦ «Академія», 2006. – С.282-289.
- Вихованець І.Р., Городенська К.Г. Теоретична морфологія української мови. – К.: «Пульсари»,2004. – с. 7-43.
- Грищенко А. П., Мацько Л. І., Плющ М. Я. та ін. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища школа, 1997.
- Лінгвістичний аналіз: Практикум. Навчальний посібник / За ред.Г. Р. Передрій. – К.: Видавничий центр «Академія», 2005. – 256 с.
- Методика викладання української мови в середній школі / І. С. Олійник, В. К. Іваненко, Л. П. Рожило, О. С. Скорик / За ред. І. С. Олійника. – 2-ге вид., переробл. і доп. – К., 1989.

6. СУЛМ /за ред. М.Я. Плющ. – К.: Вища шк., 2000.
7. СУЛМ /за ред. О. Д. Пономарева. – К.: Либідь, 2001.
8. СУЛМ : Морфологія /за ред. А.П. Грищенка. – К. : Вища шк., 1997.
9. СУЛМ : Морфологія /за ред. І.К. Білодіда. – К.: Вища шк., 1969.
10. Сучасна українська мова: Підручник / За ред. О.Д.Пономарева. – 3-тє вид., перероб. – К.: Либідь, 2005.
11. Українська мова : Підручник: Ч.1 / За ред. П.С. Дудика. – К.: Вища школа, 1993.
12. Пазяк О.М., Сербенська О.А. та ін. Українська мова: Практикум: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2000.
13. Плиско К. М. Організація навчання синтаксису в середній школі: Посібник для вчителя. – К., 1990.
14. Шкурятяна Н. Г. Методика вивчення орфографії. – К., 1985.
15. Шкурятяна Н. Г., Шевчук С. В. Сучасна українська літературна мова. – К.: Літера, 2000.
16. Ющук І. П. Українська мова. – К.: Либідь, 2003.

8.1. Допоміжна

1. Авдєєва С. Морфологічна парадигма української мови // Українська мова. – 2003. - №3-4.
2. Вихованець І. Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. – К.:Наук.думка, 1988.
3. Гуйванюк Н.В., Кардашук О.В., Кульбабська О.В. Українська мова. Схеми, таблиці, тести: Навчальний посібник. – Львів: Світ, 2005.
4. Козачук Г. О., Шкурятяна Н. Г. Практичний курс української мови: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1993. – 367 с.
5. Романюк Т. М. Сучасна українська мова з практикумом. Частина 2. Морфологія: Навчально-методичний посібник. – Чернівці: Книги ХХІ, 2013. – 172 с.
6. Романюк Т. М. Сучасна українська мова з практикумом. Частина 1. Морфологія: Навчально-методичний посібник. – Чернівці: Книги ХХІ, 2014. – 108 с.
7. Український правопис. – К., 1993.
8. Шкурятяна Н.Г., Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова. – К.: Літера, 2000.
9. Шульжук К. Ф. Складне речення в українській мові. – К., 1989.
10. Яценко І. Т. Морфемний аналіз: словник-довідник: В 2-х т. – К., 1980 – 1981. – Т.1 – 2.